ISSN 1560-7615 / ISBN 978-99950-52-06-5

ទស្សនាវដ្ដី អភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

ឯកសារបោះពុម្ពផ្សាយរបស់
វិទ្យាស្ថានបណ្ដុះបណ្ដាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា

ឆ្នាំទី ១៥ លេខ១ | មករា - មីនា ឆ្នាំ២០១១ | តម្លៃ ១.៥០០៛

ព្រៃឈើ និងការរួមចំណែករបស់ព្រៃឈើ ដល់ជីវភាពនៅមូលដ្ឋាន[១]

សេចក្ដីផ្ដើម

ផលិតផលព្រៃឈើ ជាសំណាញ់សុវត្ថិភាពដ៏សំខាន់ សំរាប់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនក្រីក្រ នៅឃុំសង្កែសាទប ខេត្តកំពង់ស្ពឺ ឆ្នាំ២០១០ ។

ព្រៃឈើ ដើរតួនាទីសំខាន់ក្នុងប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពគាំពារជីវភាព ជាពិសេសក្នុងបរិបទនៃបម្រែបម្រួលអាកាសធាតុ ដែលធ្វើឲ្យប្រជាជនខូចខាត ឬបាត់បង់នូវផលិតផលកសិកម្ម ដោយសារគ្រោះមហន្តរាយផ្សេងៗ ដូចជា ទឹកជំនន់ ការរាំងស្ងួត កត្តាសត្វល្អិតចង្រៃបំផ្លាញ ឬជំងឺឆ្លងនៃសត្វពាហនៈ ជាដើម ។ ក្នុងស្ថានភាពនេះ ប្រជាជន ត្រូវពឹងផ្អែកលើធនធានព្រៃឈើ សម្រាប់ប្រើជាអាហារ ចំណីសត្វ ឱសថ និងផលិតផលជាច្រើនទៀត ។ អង្គការសហគមន៍ព្រៃឈើអន្តរជាតិ (CFI) (2006) លើកឡើងថា ផលនិងអនុផលព្រៃឈើ (NTFPs) មិនត្រឹមតែបម្រើការជាប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាព ក្នុងពេលមានកង្វះស្បៀងប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងជាប្រភពដ៏មានតម្លៃនៃចំណូលគ្រួសារ និងសម្ភារៈផ្សេងៗទៀតផង ។ នៅតំបន់ជនបទ ព្រៃឈើជាប្រភពធនធាន និងផលិតផលដ៏សំខាន់សម្រាប់ជួយលើកកម្ពស់ជីវភាពសហគមន៍មូលដ្ឋាន និងជនជាតិដើម ធ្វើឲ្យពួកគេមានភាពបន្សាំល្អនឹងបម្រែបម្រួលផ្សេងៗ (FAO 2010) ។

ព្រៃឈើផ្ដល់ផលប្រយោជន៍ជាច្រើន តាំងពីការស្រូបទុកសារធាតុកាបូន បម្រើផលប្រយោជន៍សាធារណជនក្នុងសាកលលោក រហូតដល់ការរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់លើកកំពស់ជីវភាពប្រជាជនអ្នកប្រើប្រាស់ព្រៃឈើ ។ មានការទទួលស្គាល់ជាទូទៅថា ធនធានព្រៃឈើចូលរួមចំណែកច្រើនបែបយ៉ាងក្នុងជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន ។ ផលិតផល និងសេវាកម្មព្រៃឈើសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការផ្ដល់ជាអាហារ ឱសថ ចំណីសត្វ ជំរកឥន្ទនៈ ឈើប្រើការ និងសម្ភារៈសំណង់ ។ ការងារជាប់ទាក់ទងជាមួយព្រៃឈើ ដូចជា ការលក់អុសធ្យូង ផ្នែកសិប្បកម្ម និងផលិតផលផ្សេងទៀត បានពីផល និងអនុផលព្រៃឈើ សុទ្ធតែផ្ដល់ចំណូលជាសាច់ប្រាក់ ។ ម្យ៉ាងទៀត វិស័យព្រៃឈើផ្ដល់នូវការងារជាក់លាក់ និងការងារបន្ទាប់បន្សំជាច្រើន ព្រមទាំងជាប្រភពចំណូលរូបិយវត្ថុបរទេសដ៏សំខាន់ទៀតផង ។ ក្នុងការវិភាគពីចង្វាក់ពាណិជ្ជកម្មផលិតផលជ័រទឹកនៅកម្ពុជា លោក តុលា (២០០៩) រាយការណ៍ថា តម្លៃនៅទីផ្សារក្នុងស្រុក និងតម្លៃ

មាតិកា

ព្រៃឈើ និងការរួមចំណែករបស់ព្រៃឈើដល់ជីវភាពនៅមូលដ្ឋាន ១
គណនេយ្យភាពនៅកម្ពុជា៖ ទ្រឹស្ដី និងការអនុវត្ត ៧
ការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រប៉ាន់ស្មានឥទ្ធិពលប្រព្រឹត្តិកម្ម (PSM) ដើម្បីបង្កើតគំរូតាងប្រៀបធៀបក្នុងការវាយតម្លៃគម្រោង៖ ករណីសិក្សានៃគម្រោងដឹកជញ្ជូន ១៤
តាមដានសេដ្ឋកិច្ច — ស្ថានភាពក្រៅប្រទេស ១៨
— ស្ថានភាពក្នុងប្រទេស ២០
ព័ត៌មានថ្មីៗពី វិទ្យាស្ថាន CDRI ២៨

---

[១] អត្ថបទនេះរៀបរៀងដោយលោក កុយ រ៉ា ជាអ្នកសម្របសម្រួលកម្មវិធី និងលោក លន់ ពេជ្រតារា ជាជំនួយការស្រាវជ្រាវនៅវិទ្យាស្ថាន CDRI ដោយដកស្រង់ចេញពីឯកសារ "តម្លៃនៃព្រៃឈើសម្រាប់ជីវភាពនៅមូលដ្ឋាន" (ចេញផ្សាយក្នុងពេលឆាប់ៗ) និងឯកសារពិភាក្សារបស់បណ្ដាញខាងបរិស្ថាន និងភាពក្រីក្រ (PEN) (ចេញផ្សាយក្នុងពេលឆាប់ៗ) ។

នាំចេញប្រចាំឆ្នាំ នៃជ័រទឹកប្រមូលបានក្នុងមួយឆ្នាំៗ ប្រមាណ ១១.០០០តោន ទៅ ១៨.០០០តោន មានប្រហែល ៤,៧លានដុល្លារ ទៅ ៧,៦លានដុល្លារ ។

ប្រជាជនជនបទភាគច្រើន ពឹងផ្អែកលើធនធានព្រៃឈើ ដើម្បីដោះស្រាយតម្រូវការប្រើប្រាស់ថាមពល ។ យោងតាម ផែនការយុទ្ធសាស្រ្តអភិវឌ្ឍន៍ជាតិឆ្នាំ២០០៩-២០១៣ (RGC ២០១០) នៅឆ្នាំ២០០៨ គ្រួសារនៅកម្ពុជាសរុប ៧៣% ពឹងផ្អែកលើអុស ហើយអត្រានេះធ្លាក់ចុះមកត្រឹម ៦៧% នៅឆ្នាំ២០០៩ និង ៦១% នៅឆ្នាំ២០១០ ។ ក្រៅពីការប្រើប្រាស់ឈើជាប្រភពថាមពល ប្រជាជនជនបទត្រូវការឈើ សម្រាប់ប្រើជាសម្ភារៈសំណង់ និងប្រមូលផលនិងអនុផលព្រៃឈើជាច្រើនទៀត ដូចជា ឫស្សី ទំពាំង និងបន្លែព្រៃ ដើម្បីលើកកម្ពស់ជីវភាព និងបំពេញតម្រូវការប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃរបស់ខ្លួន ។ ព្រៃឈើដើរតួនាទីដ៏សំខាន់ ក្នុងការធានាសុវត្ថិភាពស្បៀងអាហារសម្រាប់ប្រជាជនមូលដ្ឋាន ជាពិសេសសម្រាប់សហគមន៍ស្ថិតនៅក្បែរព្រៃឈើ ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ អនុវិស័យព្រៃឈើរួមចំណែក ៦,៩% នៃ ផសស សរុបរបស់វិស័យកសិកម្ម (Chao 2009) ។

ពិតហើយ ព្រៃឈើផ្តល់ផលប្រយោជន៍ជាច្រើនដល់ប្រជាជនមូលដ្ឋាន ប៉ុន្តែដោយសារយើងមិនដឹងពីតម្លៃគិតជាប្រាក់នៃធនធាន ដែលប្រជាជនមូលដ្ឋានទាញយកពីព្រៃឈើ ដូច្នេះ យើងក៏មិនដឹងថា តើព្រៃឈើរួមចំណែកប៉ុណ្ណាដល់ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រដែរ ។ មានការសិក្សាជាច្រើនបានធ្វើឡើងនៅកម្ពុជា ប៉ុន្តែ របាយការណ៍ទាក់ទងនឹងតម្លៃពិតប្រាកដនៃធនធានព្រៃឈើសម្រាប់ជីវភាពមូលដ្ឋាន មានតិចតួចណាស់ ។ លទ្ធផលការសិក្សាភាគច្រើន ទទួលបានពីសម្ភាសន៍សុំព័ត៌មានលើអំឡុងពេលមួយយ៉ាងខ្លី ឬការពិភាក្សាតាមក្រុមស្នូលផ្អែកលើព័ត៌មានអ្នកចូលរួមបានចងចាំក្នុងរយៈពេលមួយឆ្នាំពេញ ដែលអាចមានការភ្លេចភ្លាំង ការរាយការណ៍មិនអស់ ឬការរាយការណ៍ពីរដងអំពីផលព្រៃឈើប្រមូលបាន ។ អ្នកស្រាវជ្រាវដទៃទៀត បានផ្តោតលើតម្លៃនៃធនធានធម្មជាតិជារួម ចំពោះសហគមន៍មូលដ្ឋាន ប៉ុន្តែមានអ្នកស្រាវជ្រាវតិចនាក់ណាស់ ដែលបានស្វែងរកតម្លៃនៃធនធានព្រៃឈើជាក់លាក់ ចំពោះចំណូលនៅកម្រិតគ្រួសារ ។ ដូច្នេះ ត្រូវមានការអនុម័តយកវិធីសាស្រ្តមួយ សម្រាប់ប៉ាន់ស្មានតម្លៃផលិតផលព្រៃឈើ ដែលអ្នកប្រើប្រាស់ព្រៃឈើប្រមូលបាន ដើម្បីកែលំអគុណភាពទិន្នន័យ និងទទួលបានលទ្ធផលកាន់តែមានប្រយោជន៍ ។

ឯកសារនេះ ជាលទ្ធផលនៃការសិក្សាមួយស្តីពី "ព្រៃតំបន់ត្រូពិចសម្រាប់ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ៖ ការវិភាគតាំងពីទិន្នន័យគ្រួសារដល់ទិន្នន័យសាកល" ដែលជាគម្រោងរួមគ្នារវាង ១) មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ព្រៃឈើ ទេសភាព និងការរៀបចំផែនការ (S & L) នៃមហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្រ្តជីវិត ប្រចាំសាកលវិទ្យាល័យ Copenhagen (KU) ២) កម្មវិធីព្រៃឈើ និងជីវភាព នៃមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវពីព្រៃឈើអន្តរជាតិ (CIFOR) ៣) វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវព្រៃឈើនៃប្រទេសហ្គាណា (FORIG) ៤) ដេប៉ាតេម៉ង់សង្គមវិទ្យានៃសាកលវិទ្យាល័យ Ouagadougou (DSUO) នៃប្រទេស Burkina Faso និង ៥)

ក្រាហ្វិក១៖ តំបន់សិក្សា

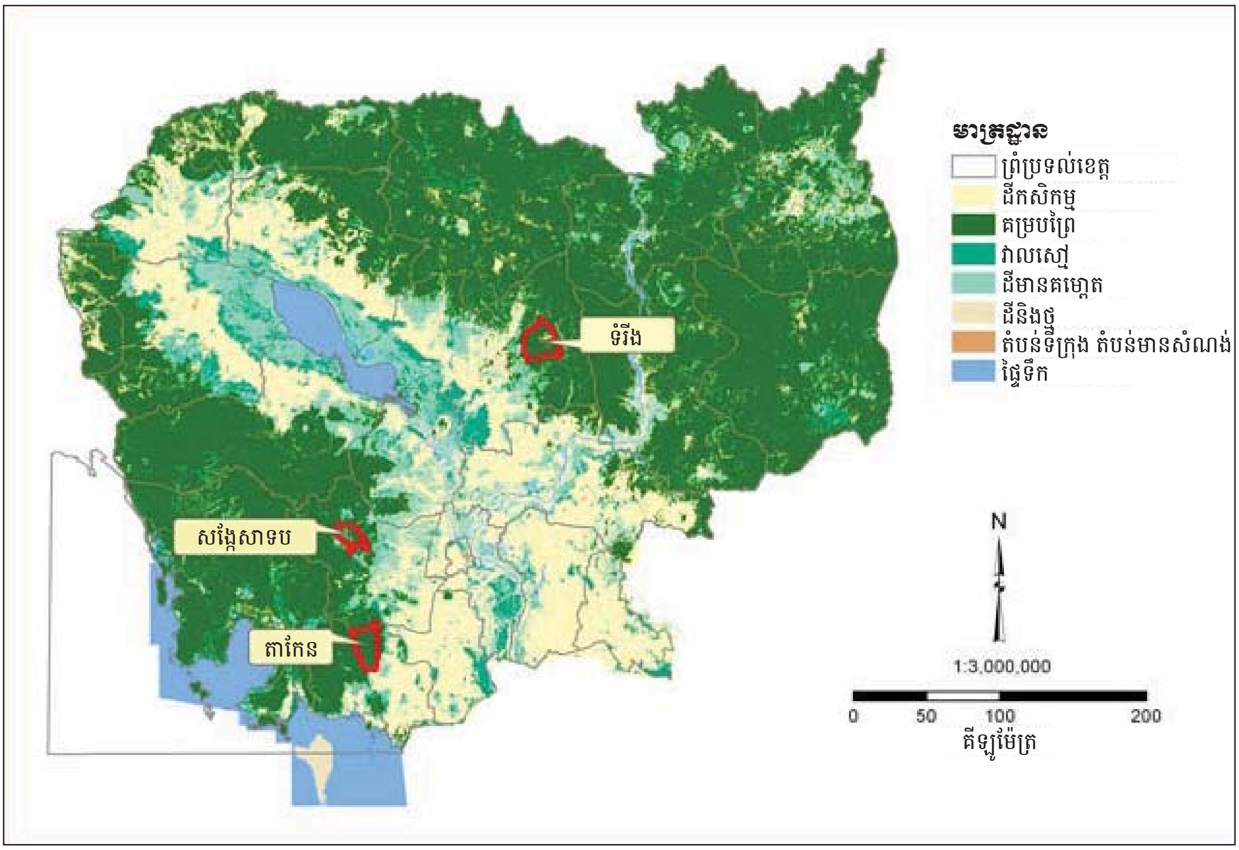

វិទ្យាស្ថានបណ្ដុះបណ្ដាល និង ស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា (CDRI) ។ គម្រោងនេះ ទទួលមូលនិធិពីទីភ្នាក់ងារអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិដាណឺម៉ាក (DANIDA) ។

ការសិក្សានេះផ្ដោតលើ ១) វិធីសាស្ត្រប៉ាន់ស្មានថ្លៃផលិតផលព្រៃឈើ ដែលរួមមាន ការប្រើប្រាស់ និងការលក់ដូរ និង ២) ការរួមចំណែកនៃចំណូលពីព្រៃឈើក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្ររបស់ប្រជាជនមូលដ្ឋាន ។

វិធីសាស្ត្រ

តំបន់សិក្សា

ការសិក្សាបានអនុវត្តក្នុង ១៥ភូមិ នៅឃុំតាកែន ខេត្តកំពត ឃុំសង្កែសាទប ខេត្តកំពង់ស្ពឺ និងឃុំទំរីង ខេត្តកំពង់ធំ (ក្រាហ្វិក ១) ។ គម្របដីសំខាន់ៗក្នុងឃុំនីមួយៗ មានពិពណ៌នាដោយសង្ខេបនៅខាងក្រោម ។

- *ឃុំតាកែន៖* គម្របដីចំបងៗ រួមមាន ព្រៃស្រោង ព្រៃរបោះ និងព្រៃឈើដុះឡើងវិញ បន្ទាប់ពីរងការបំផ្លិចបំផ្លាញ ។ តំបន់នេះ បើកទូលាយឲ្យអ្នកភូមិទាំងអស់ មានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ធនធានព្រៃឈើ និងមានមួយភាគបានកំណត់ទុកជាតំបន់ការពារធម្មជាតិ ។

- *ឃុំសង្កែសាទប៖* គម្របដីអាចបែងចែកជា ព្រៃរបោះ ព្រៃដុះឡើងវិញ និងព្រៃគុម្ពោត ។ ឃុំបានបង្កើតជាសហគមន៍ព្រៃឈើ ហើយតំបន់នេះជាផ្នែកមួយនៃតំបន់ការពារធម្មជាតិ ។

- *ឃុំទំរីង៖* គម្របដីភាគច្រើនជា ព្រៃស្រោង ព្រៃរបោះ និងព្រៃឈើដុះឡើងវិញ ។ ក្នុងពីរបីឆ្នាំមុនពេលក្រុមស្រាវជ្រាវចុះធ្វើអង្កេត ការប្រើប្រាស់ដីនៅតំបន់នេះ បានប្រែប្រួលយ៉ាងខ្លាំង ដោយសារការបង្កើតចំការកៅស៊ូ ។

អង្កេតគ្រួសារ

ដើម្បីទទួលបានគំរូតាងល្អ និងលទ្ធផលមានលក្ខណៈតំណាង និងគួរឲ្យជឿជាក់ ក្រុមស្រាវជ្រាវបានធ្វើសម្ភាស ៦០០គ្រួសារ ឬប្រហែល ២០០គ្រួសារ នៅ ៥ភូមិ ក្នុងឃុំនីមួយៗ ។ សម្ភាសន៍នេះធ្វើឡើងជា ៤ដង នៅខែ មករា មីនា-មេសា មិថុនា-កក្កដា និងតុលា-វិច្ឆិកា ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ដើម្បីបង្កើតមូលដ្ឋានស៊ីគ្នាមួយសម្រាប់ការប្រមូលទិន្នន័យ និងកាត់បន្ថយការលំបាករបស់អ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ ក្នុងការនឹករកព័ត៌មានទាក់ទងនឹងផលព្រៃឈើដែលខ្លួនបានប្រមូល ។

សម្រាប់ការធ្វើសម្ភាសន៍ ប្រហែល ៤០គ្រួសារ ឬ ១០-៣០% នៃគ្រួសារសរុបក្នុងភូមិនីមួយៗ ត្រូវបានជ្រើសរើសដោយចៃដន្យ និងស្របតាមគោលការណ៍ណែនាំខាងបច្ចេកទេសរបស់បណ្ដាញបរិស្ថាន និងភាពក្រីក្រ (PEN) (២០០៧) ដែលចែងថា គ្រួសារគំរូតាងត្រូវជ្រើសរើសដោយចៃដន្យចេញពីចំនួនប្រជាជនសរុប ។ បន្ទាប់មក មានការបិទសញ្ញាសំគាល់ពណ៌លឿងនៅលើជញ្ជាំងមុខផ្ទះនីមួយៗ ដើម្បីជួយឲ្យអ្នកចុះធ្វើអង្កេតងាយស្រួលស្វែងរកគ្រួសារគំរូតាងទាំងនោះ នៅវគ្គចុះអង្កេតលើកក្រោយៗទៀត ។

គំរូបញ្ជីសំណួរលើកទី៤ របស់ PEN ដែលបានចងក្រងជាភាសាអង់គ្លេស បានយកមកប្រើសម្រាប់ធ្វើអង្កេតគ្រួសារនៅត្រីមាសទី១ ទី២ ទី៣ និងទី៤ ។ បញ្ជីសំណួរបានបកប្រែជាភាសាខ្មែរ ដើម្បីធានាការប្រមូលទិន្នន័យប្រកបដោយគុណភាពខ្ពស់ ។

ដោយសារអង្កេតនេះ ផ្អែកលើការចងចាំរបស់អ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ អំពីចំណូលដែលពួកគាត់រកបានពីព្រៃឈើ និងផលព្រៃឈើផ្សេងៗ សម្រាប់ការប្រើប្រាស់ក្នុងត្រីមាសនីមួយៗ ដូច្នេះ ទិន្នន័យទទួលបាន អាចមានភាពមិនច្បាស់ ដោយសារអ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ផ្ដល់ព័ត៌មាន មិនមែនកើតឡើងក្នុងត្រីមាសកំពុងធ្វើអង្កេត ហើយនិងការរាយការណ៍រឿងមួយដល់ទៅពីរដង ។ ដើម្បីធានាថា ទិន្នន័យដែលទទួលបានជាព័ត៌មានក្នុងត្រីមាសកំពុងធ្វើអង្កេត ក្រុមស្រាវជ្រាវបានធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់ និងបញ្ជាក់ភាពត្រឹមត្រូវនៃទិន្នន័យដែលទទួលបាននៅវគ្គថ្មី ដោយផ្ទៀបនឹងទិន្នន័យប្រមូលបាននៅវគ្គមុន ។

ការប៉ាន់ស្មានថ្លៃផលិតផល

ការសិក្សានេះ សំដៅកំណត់តម្លៃផលិតផលទាំងអស់ ដែលប្រមូលបានពីព្រៃឈើ គិតជាទឹកប្រាក់ ។ ដូច្នេះ ការប្រមូលព័ត៌មានទាក់ទងនឹងថ្លៃផលិតផលព្រៃឈើ ពីក្រុមគ្រួសារគំរូតាងមានសារៈសំខាន់ណាស់ ។ ក្រុមស្រាវជ្រាវបានរៀបចំវិធីសាស្ត្រចំនួន ៣ ដើម្បីគណនាថ្លៃផលិតផលៈ ថ្លៃទីផ្សារមូលដ្ឋាន របស់ជំនួស និងតម្លៃពេលវេលា ។ វិធីសាស្ត្រថ្លៃទីផ្សារមូលដ្ឋានផ្អែកលើថ្លៃនៅកសិដ្ឋាន ពោលគឺ ថ្លៃលក់ផលិតផល ។ វិធីសាស្ត្រជំនួស (substitue method) ប្រើព័ត៌មានបានមកពីទីផ្សារនៅក្បែរគ្នា ហើយវិធីសាស្ត្រតម្លៃពេលវេលា (time method) ផ្អែកលើការចំណាយពេលប្រមូលផល គុណនឹងថ្លៃឱកាសនៃកំលាំងពលកម្មក្នុងមូលដ្ឋាន ។

លទ្ធផល

ថ្លៃផលព្រៃឈើ

មានតែវិធីសាស្ត្រថ្លៃទីផ្សារមូលដ្ឋាន និងវិធីសាស្ត្រជំនួស ប៉ុណ្ណោះដែលអាចប្រើ ដើម្បីប៉ាន់ស្មានថ្លៃផលិតផលបានពីព្រៃឈើទាំងអស់បាន (កែច្នៃរួច និងមិនទាន់កែច្នៃ) ។ ទោះបីវិធីសាស្ត្រតម្លៃពេលវេលា គេតែងប្រើជាទូទៅសម្រាប់វាយតម្លៃការធ្វើកសិកម្មក្ដី ប៉ុន្តែវាពិបាកអនុវត្តប្រើជាក់ស្ដែង សម្រាប់វាយតម្លៃផលព្រៃឈើក្នុងតំបន់សិក្សារបស់យើង ។ វិធីសាស្ត្រទីផ្សារមូលដ្ឋាន មានប្រើជាញឹកញាប់សម្រាប់វាយតម្លៃ ដល់ទៅ ៧១% នៃផលព្រៃឈើសរុប ចំណែកឯ ២៩% ទៀត គេវាយតម្លៃតាមប្រើវិធីសាស្ត្រជំនួស (តារាង ១) ។ លទ្ធផលស្រាវជ្រាវបង្ហាញថា គ្រួសារគំរូតាងប្រមូលយកផលព្រៃឈើខុសៗគ្នាជាច្រើនយ៉ាង (កែច្នៃរួច និងមិនទាន់កែច្នៃ) ដែលបញ្ជាក់ពីតួនាទីដ៏សំខាន់នៃព្រៃឈើក្នុងការផ្គត់ផ្គង់ និងទ្រទ្រង់ជីវភាពនៅមូលដ្ឋាន ។ ផលព្រៃឈើខ្លះដូចជា សរសរ និងសត្វព្រៃ-ថនិកសត្វ បង្ហាញនូវគំលាត

ស្តង់ដាយ៉ាងធំ ដោយសារផលព្រៃឈើមុខខ្លះ ត្រូវបានបែងចែកជាអនុក្រុមជាច្រើន ផ្អែកលើគុណភាពខុសៗគ្នា ដូចជា ទំហំ ពូជ ឬផ្នែកនៃរុក្ខជាតិនោះ ។

ផលព្រៃឈើខ្លះ គេនិយមតែក្នុងតំបន់ជាក់លាក់ណាមួយ ហើយខ្លះទៀតគេស្គាល់ជាទូទៅនៅគ្រប់តំបន់ ។ ផលព្រៃឈើចំបងប្រាំមុខ ដែលគេរាយការណ៍ញឹកញាប់បំផុត គឺ អុស ទំពាំង ធ្យូង ឈើហ៊ុប និងឈើអារ ។ ជាទូទៅ ប្រជាជននៅក្នុងតំបន់សិក្សាទាំង៣ តែងធ្វើការប្រមូលអុស និងទំពាំង ។ ធ្យូង និងឫស្សីសម្រាប់ធ្វើបង្គោង (សម្រាប់ឡើងដើមត្នោត) ជាផលព្រៃឈើដែលគេតែងសង្កេតឃើញញឹកញាប់ នៅឃុំសង្កែសាទប ខេត្តកំពង់ស្ពឺ ហើយ ឈើហ៊ុប និងឈើអារ តែងឃើញញឹកញាប់ នៅឃុំទំរីង ខេត្តកំពង់ធំ ។

តារាង១៖ តម្លៃផលព្រៃឈើប្រមូលបានដោយគ្រួសារគំរូតាង (គិតជារៀល)

ផលព្រៃឈើ	ឯកតានៅមូលដ្ឋាន	បរិមាណ	អប្បរមា	អតិបរមា	មធ្យម	គំលាតស្តង់ដា	វិធីសាស្ត្រ
ផលព្រៃឈើ							
សរសរ	ដើម	38	500	45000	5971	8709	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
ឫស្សី	រទេះគោ	11	3000	120000	43455	40636	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
មែកឈើ	រទេះគោ	10	5000	50000	24100	17489	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
ឈើហ៊ុប	ដើម	108	2000	300000	52847	64476	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
បង្គោលរបង	ដើម	91	250	15000	3095	2598	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
ផ្សិត	គីឡូក្រាម	69	500	10000	3797	2375	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
មើមនិងឫសផ្សេងៗ	គីឡូក្រាម	5	2000	10000	5200	3947	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
សត្វព្រៃ-ថនិកសត្វ	ដុំ	47	1000	150000	16362	32644	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
សត្វព្រៃ-សត្វល្មូន	ដុំ	41	1000	10000	4598	2584	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
សត្វព្រៃ-សត្វល្អិត/ដង្កូវ	ចានគោម	12	500	3000	1500	826	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
សត្វព្រៃ-កង្កែប/គីង្គក់/ហ៊ីង	ដុំ	13	50	500	242	161	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
ដើមតាលព្រឹក្ស(អំបូរត្នោត)	ដើម	38	100	250	201	39	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
គមតាលព្រឹក្ស	គម	36	100	500	265	128	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
ទំពាំង	គីឡូក្រាម	295	200	2500	864	577	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
ក្តាម ខ្យង កំពឹស បង្កង	គីឡូក្រាម	80	300	10000	2591	2148	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
អុស	រទេះគោ	668	3000	70000	23154	13533	ជំនួស
វល្លិ	បាច់	5	1000	5000	2500	1732	ជំនួស
ផ្តៅ	ដើម	12	100	1000	213	255	ជំនួស
ផ្លែឈើព្រៃ	ស្បោង/ការ៉ុង	5	4000	25000	13800	9203	ជំនួស
បន្លែព្រៃ	មួយដៃ	55	200	3000	867	628	ជំនួស
រុក្ខជាតិឱសថ	កំសៀវ	19	1000	10000	3716	2776	ជំនួស
ជ័រឈើ	គីឡូក្រាម	11	300	1600	927	410	ជំនួស
ស្បូវ	រទេះគោ	9	5000	60000	27000	17457	ជំនួស
សត្វព្រៃ-សត្វស្លាប/ប្រជៀវ	ដុំ	33	1000	30000	4521	7286	ជំនួស
ផលព្រៃឈើកែច្នៃរួច							
ឈើបន្ទះ	ម៉ែត្រគូប	101	200000	3000000	748515	379294	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
ធ្យូង	ឡ	262	6000	1200000	322389	169047	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
គ្រឿងសង្ហារឹមធ្វើពីឈើ	ដុំ	22	1500	400000	70295	85903	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
គ្រឿងសង្ហារឹមធ្វើពីផ្តៅ	ដុំ	10	2500	25000	8800	6642	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
គ្រឿងសង្ហារឹមធ្វើពីឫស្សី	ដុំ	7	300	15000	5686	5324	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
គ្រឿងប្រក់ដំបូល	កណ្តាប	11	400	1000	664	196	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន
ទំពាំង	គីឡូក្រាម	10	500	15000	6150	5623	ទីផ្សារមូលដ្ឋាន

ក្រាហ្វិក ២៖ ប្រាក់ចំណូលគ្រួសារសរុបតាមត្រីមាស

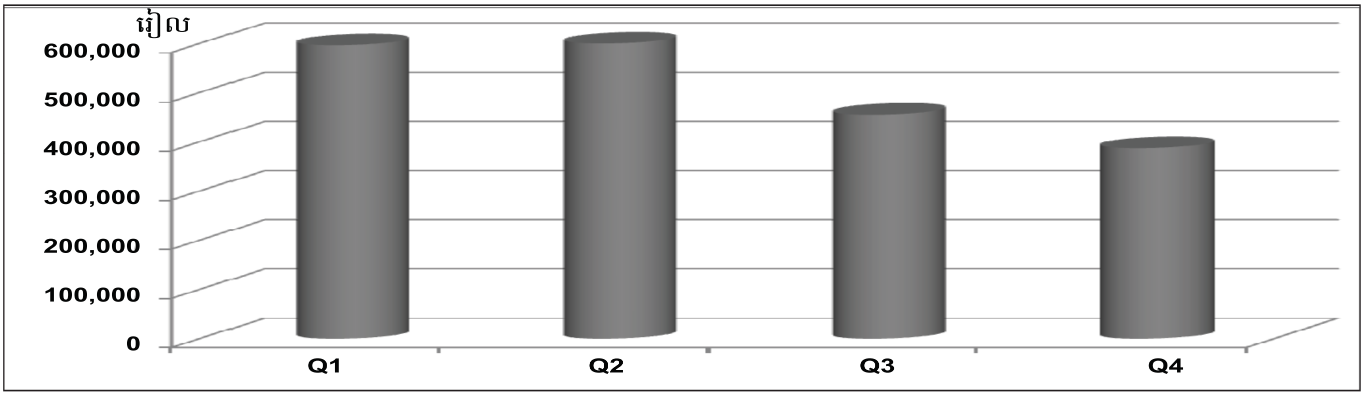

ប្រាក់ចំណូលគ្រួសារជាមធ្យម

លទ្ធផលស្រាវជ្រាវបង្ហាញថា ប្រាក់ចំណូលប្រចាំឆ្នាំរបស់គ្រួសារក្នុងអង្កេត គឺ ២.០៤៩.០០០រៀល (៥០៦ដុល្លារ) ។ Bruce *et al.* (2004) ក៏រាយការណ៍ពីចំណូលគ្រួសារប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យមស្រដៀងគ្នាដែរ គឺ ២.១៧៧.៨២៤រៀល (៥៣៨ដុល្លារ)[២] នៅខេត្តកំពង់ធំ និង ២.០១៩.៩៥២រៀល (៤៩៩ដុល្លារ) នៅខេត្តមណ្ឌលគិរី ។ ក្រុមស្រាវជ្រាវរកឃើញទៀតថា ប្រាក់ចំណូលគ្រួសារ ប្រែប្រួលពីត្រីមាសមួយទៅត្រីមាសមួយ និងទៅតាមរដូវ ។ គ្រួសារនានារកចំណូលបានប្រហែល ៦០០.០០០រៀល (១៤៨ដុល្លារ) ក្នុងពីរត្រីមាសដំបូង ដែលជារដូវប្រាំង (ក្រាហ្វិក ២) ។ ប៉ុន្តែប្រាក់ចំណូលថយចុះមកត្រឹម ៤៥៥.០០០រៀល (១១២ដុល្លារ) ក្នុងត្រីមាសទី៣ និង ៣៨៧.០០០រៀល (៩៦ដុល្លារ) ក្នុងត្រីមាសទី៤ ដែលស្ទើរតែស្ថិតក្នុងរដូវវស្សាទាំងស្រុង ។ ប្រាក់ចំណូលធ្លាក់ទាបក្នុងត្រីមាសទី៣ និងទី៤ ដោយសារកសិករចំណាយពេលភាគច្រើនធ្វើស្រែរបស់ខ្លួន ដូចជារៀបចំដី ស្ទូង ថែទាំស្រូវ និងច្រូតកាត់ ជាដើម ។ ប៉ុន្តែសកម្មភាពរបស់ពួកគេក្នុងរយៈពេលនោះ វារួមចំណែកបង្កើនប្រាក់ចំណូលក្នុងត្រីមាសទី១ និងទី២ ។

ចំណែកប្រាក់ចំណូលបានពីព្រៃឈើក្នុងចំណូលគ្រួសារជាមធ្យម

ប្រាក់ចំណូលសរុបទទួលបានពីប្រភពផ្សេងៗ អាចចែកជា ៤ក្រុមសំខាន់ៗ៖ ព្រៃឈើ កសិកម្ម (ដំណាំ និងសត្វចិញ្ចឹម) មជ្ឈដ្ឋានដទៃទៀត និងផ្នែកផ្សេងៗ (ភាគច្រើនជាប្រាក់ឈ្នួលកំលាំងពលកម្ម) (តារាង ២) ។ ប្រាក់ចំណូលបានពីកសិកម្ម (ស្រូវអង្ករ) ជាកត្តារួមចំណែកចំបងដល់ចំណូលសរុបនៅត្រីមាសទី១ គឺស្មើនឹង ៣០២.៤៦៨រៀល ឬ ៥១% នៃចំណូលសរុបប្រចាំត្រីមាស ។ យើងរកឃើញទៀតថា ប្រាក់ឈ្នួលពលកម្ម ជាប្រភពចំណូលចំបងសម្រាប់ត្រីមាសទី១ ទី២ និងទី៣ ។ ម្យ៉ាងទៀត ចំណូលបានពីផលព្រៃឈើ ជាប្រភពចំណូលចំបងទី៣ សម្រាប់គ្រប់ត្រីមាស ដែលបញ្ជាក់ជាថ្មីពីតម្លៃនៃព្រៃឈើក្នុងប្រាក់ចំណូលរកបាន ក៏ដូចជាការរួមចំណែកនៃព្រៃឈើក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ធនធានព្រៃឈើ មានចំណែកក្នុងចំណូលសរុបប្រចាំត្រីមាសរបស់អ្នកភូមិ ចាប់ពី ១៣% នៅត្រីមាសទី១ រហូតដល់ ៣១% នៅត្រីមាសទី៣ ។

ក្រុមស្រាវជ្រាវ ក៏បានវិភាគពីប្រាក់ចំណូលនៃគ្រួសារបែងចែកជា ក្រុមបញ្ចភាគ ដោយក្រុមបញ្ចភាគទី១ ជាក្រុម

តារាង ២៖ ចំណូលគ្រួសារប្រចាំត្រីមាសគិតតាមប្រភព (ជារៀល)

ចំណូលពីមជ្ឈដ្ឋាននីមួយៗ	ត្រីមាសទី១		ត្រីមាសទី២		ត្រីមាសទី៣		ត្រីមាសទី៤	
	មធ្យម	%	មធ្យម	%	មធ្យម	%	មធ្យម	%
ព្រៃឈើ	74928	13	157948	26	139908	31	117791	30
កសិកម្ម	302468	51	185814	30	41777	9	77279	20
មជ្ឈដ្ឋានផ្សេងទៀត	21021	4	22961	4	44888	10	41671	11
ផ្សេងៗ (ប្រាក់ឈ្នួល)	198130	33	243034	40	228950	50	150774	39
សរុប	*596547*	*100*	*609757*	*100*	*455523*	*100*	*387516*	*100*

២ ១ដុល្លារ = ៤០៤៨រៀល (អត្រាប្តូរប្រាក់ជាមធ្យមក្នុងអំឡុងពេលសិក្សា ឆ្នាំ២០០៨) ។

ក្រាហ្វិក ៣៖ ចំណែកនៃចំណូលបានពីព្រៃឈើ ក្នុងចំណូលគ្រួសារសរុប គិតតាមក្រុមបញ្ចភាគប្រាក់ចំណូល

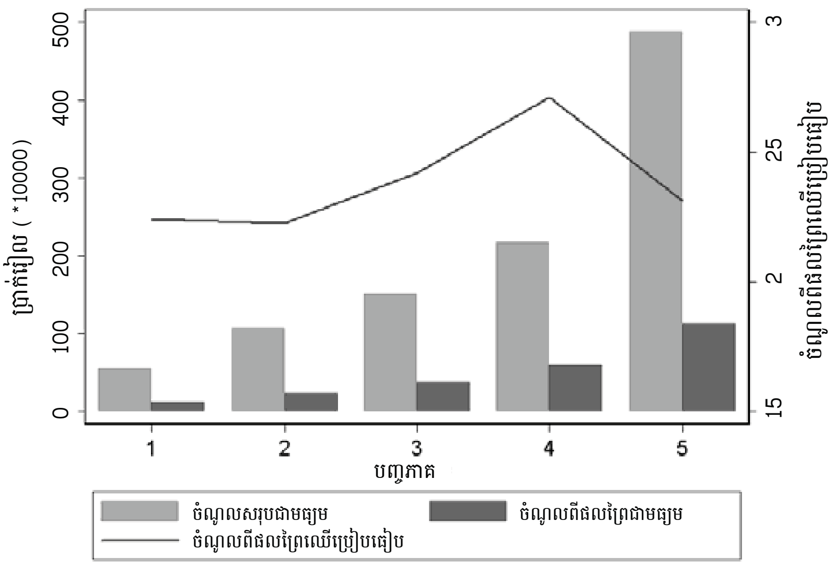

មានចំណូលទាបជាងគេ ។ ក្រាហ្វិក ៣ បង្ហាញថា ប្រាក់ចំណូលពីព្រៃឈើ រួមចំណែក ២៤% ក្នុងចំណូលសរុបនៃគ្រួសារមានចំណូលទាប ។ ចំណូលពីព្រៃឈើ រួមចំណែក ២៦% ក្នុងចំណូលសរុប នៃគ្រួសារមានចំណូលមធ្យម ដែលបង្ហាញថា គ្រួសារក្នុងក្រុមនេះ ពឹងផ្អែកលើចំណូលបានពីធនធានព្រៃឈើច្រើនជាងក្រុមមានប្រាក់ចំណូលទាប ។ រឿងនេះប្រហែលមកពីគ្រួសារមានចំណូលមធ្យម គេមានឧបករណ៍ និងមធ្យោបាយល្អជាង សម្រាប់ការប្រមូលផល និងការដឹកជញ្ជូនផលព្រៃឈើ ដូចជា ឧបករណ៍កាប់ឈើ រទេះគោ ឬក្របី ដែលជួយឲ្យពួកគេប្រមូលធនធានព្រៃឈើបានច្រើនជាង ។

ក្រុមទី៥ (ឬក្រុមមានចំណូលខ្ពស់បំផុត) និងក្រុមមានចំណូលទាបបំផុត ទទួលបានចំណូលពីផលព្រៃឈើ គិតជាភាគរយនៃប្រាក់ចំណូលសរុប ស្ទើរតែដូចគ្នា គឺ ប្រមាណ ២៤% ។ ចំណូលពីព្រៃឈើ មានចំណែកតូចនៅក្នុងប្រាក់ចំណូលសរុបរបស់គ្រួសារមានចំណូលទាបបំផុត ដោយសារជាសំខាន់ ពួកគេខ្វះឧបករណ៍ និងមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូន ដែលធ្វើឲ្យពួកគេអាចប្រមូលផលព្រៃឈើបានតិច ។

ទោះបី ក្រុមចំណូលខ្ពស់បំផុត និងក្រុមចំណូលទាបបំផុត មានកម្រិតភាគរយប្រហាក់ប្រហែលគ្នា នៃចំណូលពីព្រៃឈើនៅក្នុងចំណូលសរុបក្តី ប៉ុន្តែបើគិតជាទឹកប្រាក់ បរិមាណផលពីព្រៃឈើរបស់ក្រុមចំណូលខ្ពស់បំផុត វាមានចំនួនច្រើនជាងបរិមាណផលពីព្រៃឈើ ដែលក្រុមចំណូលមធ្យម និងក្រុមចំណូលទាបបំផុតរកបាន ពីព្រោះក្រុមចំណូលខ្ពស់ គេមានប្រភពចំណូលច្រើន ព្រមទាំងមានមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូន ឧបករណ៍ប្រមូលផល និងទ្រព្យសកម្មផ្សេងទៀតល្អជាង ដែលអាចឲ្យពួកគេទាញផលចំណេញបានច្រើនពីធនធានព្រៃឈើ ។

ការសិក្សារបស់ Hansen and Neth (2006) បង្ហាញថា គ្រួសារនានាទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីធនធានព្រៃឈើ កាន់តែតិចទៅៗ ។ Hansen and Neth (ibid) រាយការណ៍ថា គ្រួសារចំណូលមធ្យម ទទួលបានចំណូលពីផលនិងអនុផលព្រៃឈើប្រមាណ ៣០% នៃតម្លៃជីវភាពសរុបរបស់ពួកគេ ហើយគ្រួសារក្រីក្រទទួលបាន ៤២% ។ រឿងនេះបណ្តាលមកពីកត្តាជាច្រើន ដូចជា ការប្រែប្រួលប្រភពចំណូល ឬការថយចុះធនធានព្រៃឈើ ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

តម្លៃនៃផលព្រៃឈើ អាចប៉ាន់ស្មានតាមរយៈវិធីសាស្ត្រថ្លៃលក់នៅកសិដ្ឋាន (ទីផ្សារមូលដ្ឋាន) និងវិធីសាស្ត្រជំនួស ។ វិធីសាស្ត្រថ្លៃលក់នៅកសិដ្ឋាន ផ្តល់តួលេខប៉ាន់ស្មានត្រឹមត្រូវជាងអំពីតម្លៃផលព្រៃឈើ រីឯវិធីសាស្ត្រជំនួស ផ្តល់តួលេខប៉ាន់ស្មានច្បោលៗជាង ។

ការវាយតម្លៃជាទឹកប្រាក់ នូវធនធានព្រៃឈើដែលអ្នកភូមិប្រើ (លក់ដូរ និងប្រើប្រាស់) វាចាំបាច់ណាស់ ដើម្បីយល់ដឹងកាន់តែប្រសើរ ពីអត្ថប្រយោជន៍នៃធនធានព្រៃឈើចំពោះជីវភាពនៅមូលដ្ឋាន ។ ប៉ុន្តែការវាយតម្លៃហ្នឹងចំទាមទារពេលវេលាច្រើន ដើម្បីចម្រាញ់យកព័ត៌មាន និងទិន្នន័យដែលប្រមូលបាន ដោយការប្រើវិធីសាស្ត្រជំនួស ។ ម៉្យាងទៀត ការវាយតម្លៃផលព្រៃឈើតាមថ្លៃទីផ្សារនៅមូលដ្ឋានដែលគេរាយការណ៍ឡើង ជួយឲ្យយើងមើលឃើញបានធំទូលាយពីតម្លៃផលព្រៃឈើ ដែលរួមចំណែកក្នុងចំណូលគ្រួសារ និងអាចឲ្យយើងប៉ាន់ស្មានបានពីការរួមចំណែកនៃធនធានព្រៃឈើក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។

ធនធានព្រៃឈើ ជាប្រភពចំណូលដ៏មានសំខាន់មួយ ។ ក្នុងការសិក្សានេះ ធនធានព្រៃឈើរួមចំណែក ២៦% ក្នុងចំណូលគ្រួសារសរុប សម្រាប់គ្រួសារក្នុងក្រុមចំណូលមធ្យម និង ២៤% សម្រាប់ក្រុមចំណូលទាប ។ គ្រួសារចំណូលខ្ពស់ ក៏

(តទៅទំព័រ ១៣)